

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ไวน์เป็นเครื่องดื่มที่นิยมดื่มกันทั่วโลก (Reddy and Vijaya, 2009) ทำจากน้ำองุ่นหมักองุ่นที่ใช้ในการหมักไวน์ทั่ว ๆ ไป คือ องุ่นพันธุ์ไวทิส วินิเฟอรา (*Vitis vinifera*) (สาวิตรี ลิ้มทอง, 2549) ซึ่งในประเทศแถบเขตร้อนมีปริมาณองุ่นไม่มากพอ ผลไม้อื่น ๆ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการผลิตไวน์ ไวน์จากผลไม้เขตร้อนมีรส กลิ่น สี ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Arubi and Offonry, 2009) กระจับแดงเป็นพืชที่น่าสนใจนำมาผลิตไวน์ เนื่องจากปลูกง่าย ไม่ต้องใช้สารเคมี สารฆ่าแมลง และยาปราบศัตรูพืช สารสำคัญในกระจับแดงมีฤทธิ์ช่วยลดความดันโลหิต ลดไขมันในเลือด น้ำกระจับช่วยลดความเหนียวข้นของเลือด ช่วยรักษาโรคเส้นโลหิตแข็งเปราะได้ดี และเนื่องจากน้ำกระจับมีรสเปรี้ยวจึงสามารถนำมาดื่มแก้ร้อนใน กระจายน้ำได้ (นุติยา วีระวัจนชัย, 2552) การผลิตไวน์ผลไม้ในประเทศไทย มีปัญหาเรื่องความใสและความคงที่ของไวน์ ซึ่งเกิดขึ้นกับกระบวนการผลิต เนื่องจากมีเซลล์ของจุลินทรีย์ที่ตายแล้วตกค้างอยู่ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการนำเอาความรู้ในเรื่องเทคนิคการทำไวน์ไม่ว่าจะเป็นการกรองด้วยกระดาษกรอง ซึ่งต้องใช้เวลาในการกรองนานมาก และกระดาษกรองที่มีขนาดช่องว่างเล็กมักมีราคาค่อนข้างแพง เครื่องมือที่ใช้ในการกรองค่อนข้างจะยุ่งยากและสิ้นเปลือง ดังนั้นเทคนิคการนำจุลินทรีย์มาผ่านกระบวนการตรึงแล้วนำมาใช้ในการผลิตแอลกอฮอล์จึงมีความเป็นไปได้ในแง่การลดต้นทุนการผลิต ง่ายต่อการทำให้ไวน์ใส มีความคงที่ และคุณภาพสูง (ศศิธร คงเรือง และเบญจมาภรณ์ วงศ์อนุ, 2550)

จังหวัดจันทบุรีมีปริมาณการผลิตทุเรียนได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย สิ่งที่มาคือเปลือกทุเรียน ซึ่งเป็นของเหลือทิ้งจากการบริโภคและการแปรรูปทุเรียน ในแต่ละปีมีเปลือกทุเรียนเหลือทิ้งเป็นจำนวนมากซึ่งเกษตรกรบางส่วนนำมาใช้ประโยชน์โดยการทำปุ๋ย แต่ก็ยังมีอีกจำนวนมากที่ทิ้งโดยเปล่าประโยชน์ ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพ

มีรายงานการวิจัยนำเปลือกทุเรียนมาผลิตโพลีแซคคาไรด์ โดยศึกษาองค์ประกอบของโพลีแซคคาไรด์ในเปลือกทุเรียน ประกอบด้วยน้ำตาลกลูโคส แรมโนส อะราบิโนส และฟรุคโตส ซึ่งมีลักษณะเป็นของแข็งสีน้ำตาลอ่อน ถ้าละลายในน้ำจะได้ตะกอนชั้นหนืด แต่เมื่อละลายในเอทานอลจะได้เป็นเจล (Pongsamart และ Panmaung, 1998)

วิธีการตรึงเซลล์โดยวิธีการห่อหุ้ม (entrapment) เป็นวิธีที่นิยมในการตรึงเซลล์มากที่สุด วิธีนี้โมเลกุลของเซลล์ตรึงรูปไม่เป็นอิสระ แต่จะถูกห่อหุ้มเอาไว้ด้วยเจลที่มีลักษณะเป็นแลตทิซ (lattice) หรือเมมเบรน โครงสร้างของพอลิเมอร์ที่ห่อหุ้มเซลล์ตรึงรูปจะต้องป้องกันการสูญเสียเซลล์ตรึงรูปได้ และในขณะเดียวกันก็ต้องยอมให้สารที่จะถูกย่อยและผลผลิตที่ได้ซึมผ่านได้ด้วย (ดุชนี ธนะบริวัฒน์, 2537) จากคุณสมบัติการเป็นเจลของ โพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสกัดโพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียนเพื่อนำไปใช้เป็นวัสดุตรึงในการผลิตเซลล์ตรึงรูปตรึงรูปยีสต์ *Saccharomyces cerevisiae* โดยวิธีห่อหุ้ม และนำมาผลิตไวน์กระเจี๊ยบ ซึ่งจะสามารถลดขั้นตอนการกรองไวน์ และสามารถนำเซลล์ยีสต์มาใช้ในการหมักไวน์ได้หลายครั้ง โดยไม่ต้องมีการเตรียมเซลล์ใหม่ทุกครั้งที่จะผลิตไวน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สกัดโพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียน
2. ผลิตเซลล์ตรึงรูปยีสต์ *S. cerevisiae* โดยใช้โพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียนและโซเดียมอัลจิเนตเป็นวัสดุตรึง
3. ศึกษาและเปรียบเทียบการผลิตไวน์กระเจี๊ยบโดยใช้ยีสต์ *S. cerevisiae* ในรูปอิสระและเซลล์ตรึงรูปยีสต์ที่ใช้โพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียนและโซเดียมอัลจิเนตเป็นวัสดุตรึง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลิตโพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียนได้
2. ผลิตเซลล์ตรึงรูปยีสต์โดยใช้โพลีแซคคาไรด์ได้จากเปลือกทุเรียนได้
3. กระบวนการผลิตไวน์กระเจี๊ยบมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
4. นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ในวารสาร หรือในงานประชุมวิชาการ
5. นำผลงานวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอนในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
6. เป็นองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

สกัดโพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง เพื่อนำไปใช้เป็นวัสดุตั้งในการผลิตเซลล์ตรึงยีสต์ *S. cerevisiae* แล้วนำไปผลิตไวน์กระเจียบ เปรียบเทียบกับยีสต์ *S. cerevisiae* ในรูปอิสระ และเซลล์ยีสต์ที่ตรึงรูป โดยใช้โซเดียมอัลจิเนตเป็นวัสดุตั้ง ทำการผลิตที่ห้องปฏิบัติการทางชีววิทยา ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี นำผลิตภัณฑ์ไวน์ที่ผลิตได้ไปทดสอบคุณสมบัติด้านต่าง ๆ และทดสอบการยอมรับทางด้านประสาทสัมผัสโดยให้ผู้ทดสอบทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

Immobilized Cell หมายถึง เซลล์ซึ่งถูกกำหนดมาให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัดไว้ โดยยังคงแอกติวิตี (activity) ไว้ได้เช่นเดิม สามารถนำกลับมาใช้ใหม่และใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

Wine หมายถึง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทำมาจากการหมักด้วยองุ่น ยีสต์จะกินน้ำตาลในองุ่นและแปรเปลี่ยนเป็นเอทานอล คาร์บอนไดออกไซด์ และความร้อน

Roselle หมายถึง กระเจียบ

Titratable acidity หมายถึง การวัดปริมาณกรดทั้งหมดที่มีอยู่ในอาหาร โดยการไทเทรตด้วยสารละลายต่างมาตรฐาน (NaOH)

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การผลิตไวน์ผลไม้ในประเทศไทย มีปัญหาเรื่องความใสและความคงที่ของไวน์ ซึ่งเกิดขึ้นกับกระบวนการผลิต เนื่องจากมีเซลล์ของจุลินทรีย์ที่ตายแล้วตกค้างอยู่ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการนำเอาความรู้ในเรื่องเทคนิคการทำไวน์ไม่ว่าจะเป็นการกรองด้วยกระดาษกรอง ซึ่งต้องใช้เวลาในการกรองนานมากและกระดาษกรองที่มีขนาดช่องว่างเล็กมักมีราคาค่อนข้างแพง เครื่องมือที่ใช้ในการกรองค่อนข้างจะยุ่งยากและสิ้นเปลือง ดังนั้นเทคนิคการนำจุลินทรีย์มาผ่านกระบวนการตรึงแล้วนำมาใช้ในการผลิตแอลกอฮอล์จึงมีความเป็นไปได้ในแง่การลงทุนการผลิต ง่ายต่อการทำให้ไวน์ใส มีความคงที่ และคุณภาพสูง (ศศิธร คงเรือง และเบญจมาภรณ์ วงศ์อนุ, 2550)

การตรึงเซลล์ (Immobilization cells) เป็นการนำเซลล์มายึดติดกับวัสดุใด ๆ เพื่อเพิ่มความทนทานของเซลล์ในการใช้งานอีกทั้งสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ผลผลิตที่ได้มีการปนเปื้อนน้อยลง เนื่องจากไม่มีโปรตีนของเซลล์ละลายอยู่ในสารละลายนั้นทำให้กระบวนการแยกผลผลิต (product recovery) ทำได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้การใช้เซลล์ตรึงยังสามารถควบคุมกระบวนการได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มหรือลดอัตราเร็วของการผลิต การดำเนินกระบวนการผลิตและการหยุดกระบวนการผลิตสามารถทำได้ง่ายโดยการแยกเอาเซลล์ ซึ่งเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาออกได้ทันที ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยทำให้การทำปฏิกิริยาต่อเนื่องหลาย ๆ ขั้นตอน (multiple reactions) ทำได้ง่าย โดยการปล่อยให้สารละลายทำปฏิกิริยาผ่านเข้าสู่ระบบต่าง ๆ ไปที่ละขั้นตอนได้ (พุดทิพัฒน์ เบญจปรีชาพัฒน์, 2555)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาจะสกัดโพลีแซคคาไรด์จากเปลือกทุเรียนเพื่อนำไปใช้เป็นวัสดุตั้งในการผลิตเซลล์ตรึงรูปตรึงรูปยีสต์ *Saccharomyces cerevisiae* โดยวิธีห่อหุ้ม และนำมาผลิตไวน์กระเจี๊ยบ ซึ่งจะสามารถลดขั้นตอนการกรองไวน์ และสามารถนำเซลล์ยีสต์มาใช้ในการหมักไวน์ได้หลายครั้ง โดยไม่ต้องมีการเตรียมเซลล์ใหม่ทุกครั้งที่จะผลิตไวน์